

Fiducia supplicans a latentný nominalizmus pápeža Františka. Jeho posledná obhajoba požehňovania homopárov nás vracia do boja o univerzálie

Branislav Michalka

29. januára 2024 ✝ Cirkev ✝ Komentár

V piatok 26. januára sa pápež František opäť pokúsil obhájiť neobhájiteľné, a snáď v dôsledku svojho pretrvávajúceho zúfalstva nad neočakávaným odporom voči dokumentu *Fiducia supplicans*, pokračoval v nekonečnom vysvetľovaní toho, čo by malo byť už dávno všetkým jasné. Pokiaľ sa teda ešte stále vydávajú vatikánske dokumenty za účelom objasnenia viery, a nie za účelom presvedčania o hranatosti gule.

Pápež František

zdroj: flickr.com

Výroky, ktorými sa pokúšal pápež František obhájiť a opäť „vysvetliť“ svoj dokument, však dosiahli znova len jedno, to čo aj predtým – poskytl materiál na skúmanie rozporuplnosti jeho výrokov. Ich zmätočnosť je taká, že sa javia byť v rozpore so samotnými základmi kresťanskej tradície filozofického myslenia. Nie však s duchom doby, samozrejme. Ten je totiž s výroky pápeža Františka dokonale kompatibilný, resp. naopak, tie výroky sú dokonale kompatibilné s ním. No a keďže prevládajúcim spôsobom súčasného myslenia je rozvíjanie odkazu stredovekého nominalizmu, ktorý na seba bral po celé stáročia rôzne podoby a vyústil do súčasného pozitivizmu, dekonštruktivismu, ako aj celkového relativizmu, tak aj pápežove výroky nesú v rámci načúvania duchu doby, očividné stopy tohto filozofického prekliatia.

O čo v stredovekom spore medzi realizmom a nominalizmom išlo? Zjednodušíme to na maximum, keďže nie sme na katedre vied, ani na konferencii: nominalisti, počnúc Roscelinom a Viliamom Ockhamom, a ich nasledovníci tvrdili a tvrdia, že obecné pojmy, vzťahy a kategórie v rámci stvoreného bytia nemajú reálnu a nemennú existenciu, založenú na pravdivej reflexii poriadku objektívnej reality, ako výsledky procesu abstrakcie vo vedomí človeka, uchopujúceho rozumom stvorenú realitu, ale sú to len medzi ľuďmi ľubovoľne dohodnuté znaky, označenia fiktívnych subjektívnych dojmov, fiktívnych vzťahov a kategórií, medzi inak navzájom v realite oddelenými a reálne nesúvisiacimi jednotlivinami. Dedičstvo týchto teórií ľahko rozpoznáme v myslení anglických empirikov, pragmatizme Williama Jamesa, neopozitivistov z *Viedenskej*

školy alebo v dekonštruktivistických táraninách Jacquesa Derridu.

Dnes máme to šťastie (z hľadiska skúmania myslenia) a zároveň nešťastie (z hľadiska spoločenského života), že môžeme pozorovať aplikáciu týchto názorov v praxi. A preto môžeme nakoniec vidieť dôsledok, že pokiaľ nie sú nemenné pojmy, vzťahy a kategórie niečím reálne existujúcim, ako ľudské rozumové uchopenie a potvrdenie Bohom chcenej, stvorenej a nemennej reality, tak následne v spoločenskej praxi a v konečnom dôsledku už nemôže nakoniec existovať ani fixné a typické pohlavie, rodina či národ, ale ani armáda, štát, obec, skrátka žiaden obecný vzťah, poriadok a pojem, ktorý by presahoval jednotlivé, atomizované entity. Že sa vám však napriek tomu stále zdá, že nemenné obecné vzťahy a poriadok v rámci reality existujú a že ich predsa nazeráte a pojмами uchopujete, svetlom toho najelementárnejšieho prirodzeného rozumu? Nebojte sa, to ste len normálni.

Tak už to samozrejme chodí. Realita je krutá pani a na teórie príliš nedá. Môžete samozrejme tvrdiť, že nemenný pojem rodiny a teda ani typická rodina neexistuje, že nemenné pohlavie neexistuje, že ani armáda a štát vlastne reálne neexistujú, ale realita vám nakoniec dá svojou neúprosnou palicou po hlave, poriadne vám naloží na váš osvietený dekonštruktivistický chrbát, a výsledkom všetkých nominalizmov je nakoniec len to, že realita v kontakte s nimi prináša – smrť. Sociálnu, rodinnú, národnú, morálnu, štátnu a aj individuálnu. Klamať môžeme na papieri a aj seba samých, papier znesie veľa, ako môžeme pozorovať aj pri *Fiducia supplicans*, ale realitu neoklamete. Vzburu proti nej nemožno vyhrať a deti týchto vzbúrencov, ktoré budú musieť naprávať chaos a rozvrat a ktoré budú musieť na oltár reality priniesť krvavé obete, preklajú týchto „popieračov“ reality.

Tolko k realite a nerealite a teraz späť k pápežovi Františkovi. Ten sa v piatok vyjadril ohľadom údajného požehňávania – nepožehňávania, párov – nepárov nasledovne:

„Keď sa pár spontánne priblíži a požiada o to, nie je požehnaný zväzok, ale jednoducho ľudia, ktorí o to spoločne požiadali. Nie zväzok, ale ľudia, prirodzene s prihliadnutím na kontext, citlivosť, miesto, kde človek žije a najvhodnejšie spôsoby, ako to urobiť.“

Celý tento výrok dokonale ilustruje tú formu zmýšľania, ktorú sme opísali vyššie. Ľudia, ktorí sa spoločne priblížia, spoločne žijú, majú spoločný vzťah a tvoria pár, sú odrazu vnímaní ako jednotliviny, ktoré akoby nič reálne nespájalo a ktorých vzťah sa dá na základe dohody označovať rôznymi, aj protichodnými znakmi, alebo úplne ignorovať. Reálne v danej chvíli, podľa dohody, ich vzťah neexistuje. A keď to bude potrebné, a ľudia sa dohodnú, tak opäť bude fiktívne existovať, aby mohol byť hocikedy, podľa potreby opäť poprený.

Výrok pápeža Františka je skutočnou studnicou rozporov:

1. Čo to znamená „pár sa spontánne priblíži“? Čo to vlastne znamená „spontánne“? V slovníku čítame, že ide o „mimovoľné konanie“. Mimovoľne koná niekto v spánku, pod vplyvom alkoholu, v zamyslení, v zasnení, nepremýšľajúc o tom, čo a ako to koná, nečakajúc na nejaký podnet mimo seba, reagujúc bez rozmyslu, reflexívne.

Skutočne verí pápež František tomu, že dvaja homosexuáli, ktorí spolu kontinuálne žijú na hromádke, sa nejakou zvláštnou vesmírnou náhodou, nič o tom netušiac, ocitli zrazu mimovoľne v rovnakom kostole, pred jedným a tým istým kňazom, držiac sa mimovoľne za ruky a nevnímajúc to, nevediac o tom, a bez predchádzajúceho vedomého úmyslu dať sa požehnať, sa odrazu priblížia koordinovane ku kňazovi?

V skutočnosti je zrejmé, že o nič „*spontánne*“ tu nejde. Tak ako nie je nič spontánneho na tom, keď manželia po 25 rokoch spoločného života oslavujú striebornú svadbu. Je tu reálny, dlhodobý vzťah, je tu spoločné plánovanie a koordinácia, je tu jasný a vedomý úmysel, je tu plné vedomie v páre a o páre, vnútorné vedomie členov páru, že tento ich pár pristupuje ako pár, chce byť naďalej párom a plánuje a koordinuje svoj život ako pár. Čiže, tvrdenia pápeža Františka o „*spontánnosti*“ sú úplne scestné. V každom prípade môžu poslúžiť ako ilustrácia toho spôsobu myslenia, ktoré si nahovára, že veci v stvorenom vesmíre neexistujú na základe Bohom vopred určených nemenných vzťahov, poriadku a pravidiel, ale len ako akumulácie náhod a vnútorných, „spontánnych“, na hierarchii bytia a reality nezávislých podnetov.

2. Druhá časť výroku je pre nominalistické pokrytectvo, ktoré v strete s realitou naráža na neprekonateľné bariéry typická: „*nie je požehnaný zväzok, ale jednoducho ľudia, ktorí o to spoločne požiadali*“.

No ale veď pokiaľ nejakí ľudia o niečo žiadajú „*spoločne*“ a koordinovane, tak nejaký reálny vzťah medzi nimi byť predsa musí? Minimálne ten, že o niečo žiadajú „*spoločne*“. No a keďže „*spoločne*“ žiadajú o túto vec – požehnanie – dvaja ľudia, a nie traja, štyria alebo dvadsiati, tak je zrejmé, že reálny vzťah, ktorý tu máme pred očami sa netýka ani pracovného kolektívu, ani 5. roty motostreleckej brigády, ale dvojice, ktorú vzhľadom na ich rovnaké pohlavie a sexuálnu prax spája – hriech sodomský. (!)

A práve ten z nich robí dvojicu, práve ten je reálny, ten vytvára reláciu, ktorá povyšuje ich jednotlivosť do novej roviny reálneho, reálne existujúceho vzťahu, ktorý môžeme označiť ako – homosexuálny vzťah. Pretože to je podstata tohto vzťahu, to je to, čo dáva tomuto vzťahu jeho špecifický charakter. Nie to, že si spolu varia a perú ponožky, to robili a môžu robiť aj so svojimi súrodencami (v rámci reálneho súrodeneckého a rodinného vzťahu), nie to, že spolu žijú v jednom dome, lebo to robili aj so svojimi rodičmi, ale to, že majú spolu sexuálny pomer.

Ergo, tvrdiť vo výroku, že nie je požehnaný zväzok(vzťah), ktorý mimochodom už navyše môže mať pred žiadosťou o cirkevné požehnanie za sebou aj štátne potvrdenie svojej existencie, čiže vtedy pár predstupuje pre kňaza ako – oficiálny pár, ale len nejakí ľudia (dvaja), ktorí o to **spoločne** požiadali, a okolo jednotlivosti ktorých neexistuje v danej chvíli žiadna iná realita, je prejavom buď dokonalej neznalosti toho, čo jednotlivé pojmy tohto výroku znamenajú, alebo výrazom nominalistického (ale ešte navyše výrazne situačne zjednodušeného a vulgarizovaného) presvedčenia, že pojmy sú len fiktívne znaky, na ktorých sme sa práve dohodli, aby sme opísali niečo, čo inak spolu reálne nesúvisí. No a zároveň presvedčenia, že dokonca v priebehu jednej vety a okamihu sa ich význam môže pružne meniť tak, akoby za nimi nebolo treba hľadať žiadnu materiálnu logiku.

3. No a do tretice, asi aby nám to pápež František uľahčil, sa sám k tejto tekutej pojmológii priznáva: „*Nie zväzok, ale ľudia, prirodzene s prihliadnutím na kontext, citlivosť, miesto, kde človek žije a najvhodnejšie spôsoby, ako to urobiť.*“

To, že ide reálne o zväzok, je však zrejmé z toho, čo bolo povedané vyššie a samozrejme z toho, čo pri takom páre reálne pozorujeme a elementárnym zdravým rozumom posudzujeme. Pokiaľ samozrejme neveríme v duchu nominalizmu tomu, že vzťahy medzi ľuďmi, pojmové uchopenia týchto vzťahov a kategórie, ktoré ich opisujú reálne neexistujú, a všetko je to len otázka dohody, ako budeme túto tzv. „*spontánnu*“ akumuláciu jednotlivín v priestore a čase označovať.

Takže tvrdenie pápeža Františka, že ide o ľudí a nie o zväzok, môžeme odsunúť do pokladnice mantier cirkevného modernizmu a liberalizmu, a nechať ich tam spokojne odpočívať. Nás teraz zaujíma druhá časť vety, v ktorej sa naznačuje také usmernenie, na základe ktorého môžeme usudzovať, že všetko sa bude odohrávať presne takým spôsobom, akoby neexistovalo nič pevné a fixné, čo by určovalo rámeč danej reality. Pápež František chce, aby sa udeľovali tieto požehnania „*s prihliadnutím na kontext, citlivosť, miesto, kde človek žije*“ a vôbec s prihliadnutím na „*najvhodnejšie spôsoby*“.

Z povedaného je zrejmé, že táto mimoriadna flexibilita sa týka tak viditeľného vykonávania požehnania, ako aj jeho interpretácie. Nutne, pretože tieto dve veci sa od seba nedajú oddeliť. Nakoniec, nič iné ani od decembra pápež František a kardinál Fernández ohľadom tohto požehňávania nerobia. Čiže, nielen to ako prebehne tento akt požehnania, ale aj to, ako bude odprezentovaný (napríklad v zaostalej Afrike), sa má podriaďovať – okolnostiam. A to okolnostiam skutočne všemožným, ako čítame. Dopredu sa tu teda predpokladá pluralita interpretácií a mnohotvárnosť realizácií. A teda aj zrejmé odmietnutie nemennej podstaty toho, čo sa bude odohrávať.

To je však možné len za jediného predpokladu – pokiaľ neexistuje jediná a záväzná realita a na nej závislá interpretácia toho, čo sa pred naším zrakom odohráva. No a to sa dá dosiahnuť len tak, že poprieme reálnu a nemennú existenciu pojmov, vzťahov a kategórií z reality vyplývajúcich. Skrátka, pokiaľ sa staneme nominalistami. Vtedy sa môžeme podľa okolností dohodnúť napríklad, že pojem pohlavie už nebude označovať fixne muža a ženu, ale automobilovú sedačku, vzrušovanú pohľadom na prevodovú páku. Čo sa samozrejme na pokrokovom Západe aj reálne deje a podobné páry a pohlavia už nie sú ničím prekvapujúcim.

Rovnako sa môžete dohodnúť, že pár nie je párom, minimálne na onen konkrétny okamih (podobne ako Mojše povedal Sára, keď chcel počas šábese zdvihnúť peňaženku na ulici, aké je to zvláštne, že všade okolo neho je šábese, ale pri ňom a peňaženke nie), alebo že požehnanie nie je požehnaním. Avšak bude to len dočasné. Realita a jej neúprosná palica vám to spočítajú. Pretože ako vedel už Richard M. Weaver: *Idey majú následky*.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/fiducia-supplicans-a-latentny-nominalizmus-papeza-frantiska-jeho-posledna-obhajoba-pozehnavania-homoparov-nas-vracia-do-boja-o-univerzalie/>